

Конституційному Суду України,
01033, м. Київ, вул. Жилянська, 14

Заявник: Грушко Людмила Василівна,

Адреса для листування:

Конституційне звернення
щодо офіційного тлумачення положень п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК

I. Підстава конституційного звернення

Положеннями статті 93 Закону України «Про конституційний Суд України» передбачено, що «підставою для конституційного звернення щодо тлумачення Конституції України та Законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод».

На підтвердження наявності підстави для конституційного звернення щодо тлумачення положень п. 1 ч. 1 ст. 355 Цивільного процесуального кодексу України зазначаю наступне:

У лютому 2012 року я звернулася із позовом до _____ про визнання договору купівлі-продажу недійсним та визнання права власності на майно, що є об'єктом спільної сумісної власності.

Рішенням _____ районного суду м. _____ від 21 вересня 2012 року мої позовні вимоги було задоволено. Водночас, рішенням Апеляційного суду _____ області було скасоване рішення _____ районного суду м. _____ від 21 вересня 2012 року і ухвалено нове рішення про відмову у задоволенні позовних вимог.

10 грудня 2012 року Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних та кримінальних справ відмовив у відкритті касаційного провадження, після чого єдиним способом захисту моїх прав на національному рівні стало звернення до Верховного Суду із заявою про перегляд вищезазначених рішень, що я і зробила 6 грудня 2013 року.

Пунктом 1 частини 1 статті 355 Цивільного процесуального кодексу України передбачена одна із підстав перегляду рішень Верховним судом України: неоднакове застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

Пунктом 3 частини 2 статті 357 Цивільного процесуального кодексу, встановлюється, що у заяві про перегляд мають бути зазначені конкретні різні за змістом судові рішення, в яких має місце неоднакове застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального

права у подібних правовідносинах. Як доказ такого неоднакового застосування норм матеріального права було наведено, зокрема, два рішення судів касаційної інстанції:

- 1) ухвалу Вищого спеціалізованого суду від 5 червня 2013 року;
- 2) ухвалу Вищого спеціалізованого суду від 8 липня 2009 року.

Ухвалою від 23 грудня 2013 року Вищий спеціалізований суд відмовив у допуску даної заяви про перегляд до провадження Верховного суду, зазначивши, що *оскільки ухвалами Вищого спеціалізованого суду від 5 червня 2013 року та 8 липня 2009 року, рішення судів нижчих інстанцій були скасовані, а справи передавалися на новий розгляд, тому на них не може здійснюватися посилання на підтвердження підстави, встановленої пунктом 1 частини 1 статті 355 ЦПК України, оскільки постановлення касаційною інстанцією ухвали про скасування рішень судів нижчих інстанцій із передачею справи на новий розгляд не означає остаточного вирішення спору у справі та не свідчить про те, що відбулося неоднакове застосування норм матеріального права під час вирішення спору по суті* і відмовив у допуску заяви до провадження Верховного Суду.

Таким чином, вищезазначені рішення у моїй справі базуються на такому тлумаченні положень п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК, при якому застосування норми матеріального права перебуває у необхідному взаємозв'язку із вирішенням спору по суті і унеможлиблюється постановленням рішення (ухвали) про скасування рішень судів нижчих інстанцій із передачею справи на новий розгляд.

У концентрованому варіанті ця позиція міститься у п. 7 ППВССУ від 30.09.2011 року №11 «Про судову практику застосування статей 353- 360 ЦПК України»: *«постановлення касаційною інстанцією ухвали про скасування рішень судів нижчих інстанцій із передачею справи на новий розгляд не означає остаточного вирішення спору у справі і застосування норм матеріального права для вирішення спору по суті, тому відповідні ухвали не можуть бути предметом перегляду в порядку, передбаченому главою 3 розділу V ЦПК України, і на них не може здійснюватися посилання на підтвердження підстави, встановленої п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК»*. У п. 9 вищезазначеної постанови також вказується, що *«обов'язковою є умова, щоб цими рішеннями, які набрали законної сили, вирішено спір по суті, та в них судом (судами) касаційної інстанції неоднаково застосовано одні й ті самі норми матеріального права»*.

Водночас, інші рішення Вищого спеціалізованого суду України свідчать про протилежне, ніж у моїй справі, правозастосування положень п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК і доводять неоднозначність правозастосування останнього.

Так, ухвалою від 26 листопада 2010 року Вищий спеціалізований суд України допустив заяву про перегляд до провадження Верховного суду, хоча, як впливає із самої ухвали, доказом неоднакового застосування норм матеріального права виступали:

- 1) ухвала Верховного суду України від 4 листопада 2009 року, якою рішення районного суду м. від 29.12.2008 року та апеляційного суду області від 24.03.2009 року скасовані, а справа передана на новий розгляд до суду першої інстанції;
- 2) ухвала Верховного суду України від 16 січня 2008 року, якою рішення районного суду м. від 22 грудня 2006 року та ухвалу апеляційного суду м. від 30 травня 2007 року скасовані, а справа передана на новий розгляд до суду першої інстанції.

Інший приклад протилежного застосування положень п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК, - ухвала Вищого спеціалізованого суду від 6 червня 2011 року, якою останній допустив заяву про перегляд до провадження Верховного Суду, незважаючи на те, що заявник як на підтвердження неоднакового правозастосування посилався на ухвалу Верховного Суду від 26 листопада 2008 року за № 2590826 у Єдиному державному реєстрі судових рішень, якою рішення Солом'янського районного суду міста Києва було скасоване, а справа - передана на новий розгляд до суду першої інстанції.

Хоча Вищий спеціалізований суд України шляхом прийняття Постанови від 30 вересня 2011 року і вживав правові заходи для «забезпечення однакового розуміння та застосування судами положень статті 355 Цивільного процесуального кодексу України», проте зазначена постанова неоднакового розуміння положень п. 1 ч. 1 статті 355 Цивільного процесуального кодексу України не усунула, що підтверджується наступним.

Ухвалою від 7 листопада 2011 року Вищий спеціалізований суд допустив до провадження Верховного суду України заяву про перегляд, хоча заявник на підтвердження неоднозначного застосування норм матеріального права посилався на ухвали колегії суддів судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 23 серпня 2006 року, 24 жовтня 2007 року та 2 червня 2010 року, якими обґрунтовувалося неоднакове правозастосування ч. 1 ст. 365 Цивільного кодексу України, незважаючи на те, що:

1) ухвалою колегії суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 23 серпня 2006 року рішення Оболонського районного суду м. Києва від 23 лютого 2005 року в частині припинення права власності, визнання права власності, зобов'язання внести кошти на депозитний рахунок суду, скасування запису в реєстрі прав власності на нерухоме майно, виселення із квартири і стягнення державного мита та рішення апеляційного суду м. Києва від 17 травня 2005 року в частині скасування рішення суду першої інстанції і відмови в задоволенні позовних вимог про припинення права власності, визнання права власності, зобов'язання внести кошти на депозитний рахунок суду, скасування запису в реєстрі прав власності на нерухоме майно і виселення були скасовані, а справа - передана на новий розгляд до суду першої інстанції. Хоча в даному рішенні Верховний Суд України і залишив у силі в частині вселення ОСОБА1 до спірного приміщення без змін, проте значення це не має, оскільки заявник доводив саме неоднакове правозастосування ч. 1 ст. 365 Цивільного кодексу України, яка передбачає припинення права особи на частку у спільному майні, а саме в цій частині вищезазначені рішення були скасовані із передачею справи на новий розгляд.

2) ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 24 жовтня 2007 року рішення Сихівського районного суду м. Львова від 26 травня 2006 року та рішення апеляційного суду Львівської області від 18 грудня 2006 року були скасовані, а справа - направлена на новий розгляд до суду першої інстанції;

3) ухвалою колегії суддів Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 2 червня 2010 року рішення апеляційного суду Сумської області від 19 січня 2010 року в частині скасування рішення суду першої інстанції та ухвалення в цій частині нового рішення було скасоване, а справа - передана на новий розгляд до суду апеляційної інстанції;

Водночас, та ж колегія суддів, того ж дня винесла протилежну ухвалу у справі, вже посилаючись на те, що «постановлення касаційною інстанцією ухвали про скасування рішення судів нижчих інстанцій із передачею справи на новий розгляд не означає остаточного вирішення спору у справі й застосування норм матеріального права для вирішення спору по суті» і у зв'язку із цим – відмовила у допуску заяви про перегляд до провадження Верховного Суду України..

Ухвалою від 20 серпня 2012 року Вищий спеціалізований суд допустив до провадження Верховного Суду України заяву про перегляд, хоча заявник на підтвердження неоднозначного застосування норм матеріального права посилався на ухвалу колегії суддів судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 28 березня 2012 року справі за позовом ОСОБА 2 до ВАГ ПАСК «Оранта», третя особа: МВС України про стягнення страхової суми, якою були скасовані рішення попередніх інстанцій з направленням справи на новий розгляд до суду першої інстанції.

Ухвалою від 28 листопада 2011 року Вищий спеціалізований суд допустив до провадження Верховного суду України заяву про перегляд, при цьому посилаючись на:

1) ухвалу колегії суддів судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 08 грудня 1993 року якою рішення попередніх інстанцій були скасовані з направленням справи на новий розгляд до суду першої інстанції;

2) увалу колегії суддів судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 02 червня 1993 якою рішення попередніх інстанцій були скасовані з направленням справи на новий розгляд до суду апеляційної інстанції;

3) ухвалу колегії суддів судової палати у цивільних справах Верховного Суду України від 19 березня 2008 року якою рішення попередніх інстанцій були скасовані з направленням справи на новий розгляд.

Ухвалою від 23 липня 2012 року Вищий спеціалізований суд допустив до провадження Верховного суду України заяву про перегляд, при цьому посилаючись на постанову Верховного Суду України від 23 квітня 2012 року, якою (як випливає із змісту останньої) ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 31 серпня 2011 року про залишення без змін рішення апеляційного суду Харківської області від 06 квітня 2011 року скасовано, справу направлено на новий розгляд до суду касаційної інстанції.

При цьому, того ж дня, та ж колегія ухвалила рішення із протилежним правозастосуванням положень п. 1 ч. 1 ст. 355 Цивільного процесуального кодексу України.

Ухвалою від 24 вересня 2012 року Вищий спеціалізований суд допустив до провадження Верховного суду України заяву про перегляд, хоча заявник на підтвердження неоднозначного застосування норм матеріального права посилався на ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 20 липня 2011 року про стягнення боргу за договором позики та ухвалу Верховного Суду України від 03 червня 2009 року про стягнення боргу, хоча:

1) ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 20 липня 2011 року у справі про стягнення боргу за договором позики заочне рішення

Центрального районного суду м. Миколаєва від 17 березня 2010 року та ухвалу колегії суддів судової палати у цивільних справах апеляційного суду Миколаївської області від 24 грудня 2010 року були скасовані, а справа, - направлена до суду першої інстанції на новий судовий розгляд;

2) ухвалою Верховного Суду України від 3 червня 2009 року у справі про стягнення боргу рішення Чортківського районного суду від 2 грудня 2008 року та ухвала апеляційного суду Тернопільської області від 29 січня 2009 року були скасовані, а справа, - передана на новий розгляд до суду першої інстанції.

При цьому, того ж дня, та ж колегія суддів ухвалила рішення із протилежним правозастосуванням положень п. 1 ч. 1 ст. 355 Цивільного процесуального кодексу України.

II. Обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень пункту 1 частини 1 статті 355 Цивільного процесуального кодексу України

Вищезазначені рішення доводять неоднозначність застосування положень п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК, яке полягає в тому, що в одних випадках Вищий спеціалізований суд України рішення про скасування рішень судів нижчих інстанцій і передачу справи на новий розгляд розцінював як такі, в яких відбулося застосування норм матеріального права і визнавав такими, що підтверджують підставу, передбачену п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК, а в інших випадках, зокрема у моїй справі - зазначав, що такі рішення суду касаційної інстанції не можуть бути підставою для перегляду через неоднакове застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права по причині того, що передача справи на новий розгляд не означає застосування норм матеріального права, - тому на такі ухвали не можна здійснювати посилання на підтвердження підстави, встановленої пунктом 1 частини першої статті 355 ЦПК.

Однією із причин такого неоднозначного правозастосування, як я переконаний, криється у подвійному розумінні поняття «рішення», яке викладене у п. 1 ч. 1 ст. 355 Цивільного процесуального кодексу України. У зв'язку із тим, що поняттям «рішення», відповідно до положення ч. 1 ст. 208 Цивільного процесуального кодексу позначається як родове поняття (яке включає ухвали, рішення та постанови), так і видове. - як один із видів рішення, поряд із ухвалами, яким спір вирішується по суті, суди застосовують положення п. 1 ч. 1 ст. 355 Цивільного процесуального кодексу України із різним розумінням поняття рішення:

1) розумінням як родового поняття, коли підтвердженням підстави перегляду за п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК виступали і ухвали, якими рішення судів нижчих інстанцій були скасовані, а справи - передані на новий розгляд;

2) розумінням як видового поняття, коли Вищий спеціалізований суд зазначав, що такі ухвали не можуть слугувати підтвердженням підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК, оскільки ними не вирішено спір по суті.

Неоднозначне і неправильне тлумачення положень п. 1 ч. 1 ст. 355 Цивільного процесуального кодексу України призвело до обмеження мого права на доступ до правосуддя, а також може обмежити його у подальшому.

Враховуючи вищезазначене, беручи до уваги небезпеку та всі негативні наслідки обмеженого тлумачення п. 1 ч.1 ст. 355 Цивільного процесуального кодексу України, керуючись статтями 42, 94 ЗУ «Про Конституційний Суд України», -

ПРОШУ КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ:

дати офіційне тлумачення положенням пункту 1 частини 1 статті 355 Цивільного процесуального кодексу України, згідно з якими підставою для подання заяви про перегляд судових рішень є *неоднакове застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах:*

1) з позиції визначення поняття «застосування норм матеріального права» в аспекті питань:

чи перебуває застосування норм матеріального права у необхідному зв'язку із вирішенням спору по суті?

чи унеможлиблюється застосування норм матеріального права постановленням касаційною інстанцією ухвали про скасування рішень судів нижчих інстанцій із передачею справи на новий розгляд?

2) з позиції визначення поняття «рішення» в аспекті питання:

який зміст законодавець вклав у поняття «рішення»: рішення, у тому числі ухвали, якими скасовувалися рішення судів нижчих інстанцій з передачею справи на новий розгляд, чи лише рішення як акт правосуддя, яким вирішується справа по суті.

Перелік матеріалів, долучених у трьох екземплярах:

24 березня 2014 року

Грушко Л.В.